

Duhovna obnova za Uskrs

Pozivajem hrvatskoga svećenika gosta, župna zajednica u Santovu i ove godine od 7. do 9. ožujka organizirala je duhovne pripreme za Uskrs, kako je već običaj, posebno za hrvatsku i za mađarsku zajednicu.

Tako je hrvatska vjerska zajednica za trodnevne duhovne pripreme pred najveći kršćanski blagdan imala hrvatske pjevane mise u 17 sati. Prva dva dana mise je ponovno predvodio, održavši propovijed na hrvatskom jeziku, aljmaški župnik velečasni Ante Markić, upravitelj Svetišta Gospe od Utočišta, a prije mise bilo je prilike i za ispovijed vjernika.

Na početku duhovne obnove u ponedjeljak, 7. ožujka, na kojoj se okupilo stotinjak vjernika, santovački župnik Imre Polyák na hrvatskom jeziku zahvalio je dragom gostu što se odazvao pozivu santovačkih župljana. Od srca zahvalivši na pozivu, velečasni Ante Markić je uz ostalo rekao: *Došao sam da bismo se u ova dva dana mogli lijepo pripremiti za najveći kršćanski blagdan, blagdan Uskrsa, da bi vam bio na usluzi, da se možete ispovijediti, slušati propovijed. Da kroz ova dva odnosno tri dana možete doživjeti duhovnu obnovu. Kada su moji župljani čuli da se spremam k vama, podržali su me u tome da ovo vrijeme vama posvetim kako biste se mogli ispovijediti, slušati propovijed na vašemu materinskom jeziku.*

Kako je u svojoj propovijedi uz ostalo rekao, današnji se svijet udaljio od Boga, od Krista i od Duha Svetoga, stoga je pozvao na očuvanje vjere. „Znajite da vjera nije samo neko poznavanje nekih vjerskih istina, već je vjera živi susret sa živim Bogom i s Isusom Kristom. Vjerovati znači postati plodan za vjerski život, vjera mora biti sastavni dio našeg života. Ona je dar Božji.

Roditelji, predajte vjeru svojoj djeci, jer ako probudimo vjeru u našim srcima, onda smo probudili ono najbitnije za slavlje Kristova uskrsnuća.”

Hrvatske su mise uljepšane sudjelovanjem naših ministranata, učenika hrvatske škole i polaznika vjeronauka, te čitanjem nekadašnjeg ministranta i dugogodišnjeg čitača Stipana Gorjanca.

Za hrvatske vjernike nije to bila samo duhovna, već jezična obnova, slavlje hrvatske riječi u iščekivanju Isusova Uskrsnuća.

Hrvatska vjerska zajednica ovih dana započinje i vježbe za tradicionalno pjevanje Muke Isusove, koja se svake godine izvodi na hrvatskoj misi na Cvjetnicu po Mateju, a svake druge godine i na Veliki petak po Ivanu, pod vodstvom župnoga kantora Ferenc Búranya. Ove godine na Cvjetnicu će se pjevati Muka Gospodina Isukrsta po Mateju, a na večernju na Veliku srijedu i četvrtak hrvatski se obavlja i Plač proroka Jeremije. Prvi sastanak pjevača Muke održat će se u subotu nakon večernje mise.

Tekst i slika: S. B.

Duhovnu je obnovu predvodio velečasni Ante Markić s mjesnim župnikom

„Častimo te, Križu sveti,
na kom umre Isus naš ...”

Korizmena trodnevica 2005

Srdačno Vas pozivamo na korizmenu pobožnost u
Kertvarošku crkvu

11. ožujka 19.00

Obilazak Križnog puta
Razgovor o našim svakodnevnim križevima
Gost: fra Željko iz Osijeka

12. ožujka 19.00

Koncert korizmenih pjesama
sudjeluju crkveni zborovi iz Udvara,
Pogana, Harkanja, Olasa i Šikloša
O ljepoti korizmenih pjesama govorit će vlč.
László Báthory

13. ožujka 19.00

Svetu misu na hrvatskom jeziku predvodi vlč.
Franjo Pavleković u društvu
hrvatskih svećenika iz okolice Pečuha
Pjeva zbor Augusta Šenoe
O narodnim običajima u korizmi govorit će
Đuro Franković

Svakog rado očekujemo!

Rimokatolička župa Pečuh, Kertvaroš
Matica hrvatska Pečuh

HRVATSKA KRONIKA

16. ožujka 2005. u 13.05 na I. programu
(Repriza: 18. ožujka 2005. u 14.00 na II. programu)

Događaji tjedna u Hrvatskoj
Iz Starina u oblake
Svinjokolja u Anzabegu
Urednik: Mišo Balaž.

Svim čitateljicama Hrvatskoga glasnika čestitamo u povodu Dana žena!

IZ SADRŽAJA:

Uvođenje bunjevačkog jezika? str. 2. Undanska škola u borbi za budućnost str. 4.– Petroviska kasarna za seoske cilje str. 5. – (Razgovor s Ladislavom Gujašem, voditeljem Kulturno-prosvjetnoga središta i odmarališta Hrvata u Mađarskoj) str. 8. – 9. – Natjecanje u kazivanju stihova i proze str. 11. – Folklorni polet u Hrvatskom Židanu str. 14.

Uvođenje bunjevačkog jezika?

Reagiranjia i vijesti

Na pokušaj da se uvede „bunjevački jezik“ u osnovne škole u Vojvodini, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini uputio je otvoreno pismo koje su potpisali brojni ugledni hrvatski znanstvenici, jezikoslovci i dužnosnici hrvatskih ustanova u Srbiji i Crnoj Gori, Hrvatskoj, Mađarskoj i Bosni i Hercegovini.

Pismo koje osuđuje nastojanja da se umjesto hrvatskoga jezika uvede bunjevački u vojvođanske škole, i da se time ponovno potiče podjela hrvatske etničke zajednice u Vojvodini, među ostalima potpisali su i članici dviju krovnih organizacija Hrvata iz Mađarskoj dr. Mijo Karagić, predsjednik Hrvatske državne samouprave i član Društva hrvatskih književnika, Joso Ostrogonac, predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj, Stipan

Vujić predsjednik Hrvatske manjinske samouprave grada Budimpešte te drugi naši ugledni profesori bunjevačkoga podrijetla. Zbog manjka prostora ovdje ne navodimo sve potpisnike otvorenog pisma.

O posebnosti i neovisnosti hrvatskoga književnog jezika, kao zajedničkog jezika svih Hrvata, očitovalo se i Predsjedništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu

Međuvremeno stigla je i vijest da je tajništvo za obrazovanje vojvođanske vlade zaustavilo provedbu odluke, barem za neko vrijeme.

Stoga donosimo u cjelini Otvoreno pismo koje nam je dostavio Ured Hrvatske državne samouprave, te vijest koje je objavila HINA.

S. B.

Otvoreno pismo

Mi, dolje potpisani, pripadnici bunjevačkoga roda,

polazeći od činjenice da Bunjevci žive na širokome prostoru koji obuhvaća dijelove Hrvatske (Dalmacija, Dalmatinska zagora, Kvarnersko primorje, Gorski kotar, Lika), Bosne i Hercegovine (zapadna Hercegovina, zapadna i srednja Bosna), Mađarske (sjeverozapadna Bačka i Budimpešta s okolicom) i Srbije (sjeverna Bačka); podsjećajući da su se sa širega područja Dalmacije i zapadne Hercegovine Bunjevci doseljavali tijekom XVIII. stoljeća na teritorij između Dunava i Tise, a osobito na područje Subotice, Sombora, Baje, Segedina i Budima, na kojemu su, kao i Hrvati u drugim krajevima, sebe nazivali Dalmatinima i Ilirima, a da su se u Austro-Ugarskoj Monarhiji u borbi za očuvanje narodnih prava namjesto etničkoga imena Hrvati koristili subetničkim imenom Bunjevci; imajući u vidu da je novoštokavski ikavski dijalekt, kojim govore Bunjevci, najrašireniji hrvatski dijalekt i da se njime govori u Dalmaciji, Primorju, Lici, zapadnoj Hercegovini, srednjoj Bosni te u vojvođanskom i mađarskom dijelu Bačke, s čime su se slagali i mnogi ugledni srpski lingvisti, poput Pavla Ivića (Enciklopedija Jugoslavije, knjiga 6, 2. izd., 1990. g., str. 70);

naglašavajući da na tom dijalektu od XVIII. stoljeća na prostoru koji su naseljavali Hrvati nastaje bogata književnost (Andrija Kačić Miošić u Dalmaciji, Matija Antun Relković u Slavoniji, Emerik Pavić

u Budimu) i da je otada upravo štokavska ikavica u temelju općehrvatskoga književnog jezika sve do ilirskog pokreta; da je na štokavskoj ikavici u Budimu, zahvaljujući Grguru Čevapoviću, 1832. objavljen i prvi cjeloviti hrvatski prijevod Biblije autora Matije Petra Katančića; da se za hrvatski književni jezik utemeljen na štokavskoj ikavici zauzimala Zadarska filološka škola i nakon pobjede jezične koncepcije iliraca; da je književnost bačkih Bunjevaca od svojih početaka sastavni dio hrvatske književnosti i da je njezin jezik po svemu (grafiji, pravopisu, leksiku, morfološkim i sintaktičkim obilježjima te najfrekventnijim načinima stilizacije) hrvatski, sukladno međunarodnim ugovorima i drugim dokumentima o zaštiti manjina, posebice:

– Okvirmo konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe, osobito njezinu članku 5., kojime su vlasti Srbije i Crne Gore preuzele obvezu da će „unapređivati uvjete potrebne za održanje i razvijanje kulture pripadnika nacionalnih manjina i očuvanje neophodnih elemenata njihova identiteta: vjere, jezika, tradicije i kulturnoga naslijeđa“, te da će se „suzdržati od politike i prakse asimilacije pripadnika nacionalnih manjina protivno njihovoj volji i štiteći ih od svake akcije usmjerenih ka takvoj asimilaciji“

– potpisanim Sporazumom između Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore o zaštiti prava hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori i srpske i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj, kojime su se Srbija i Crna Gora obvezale

osigurati pripadnicima hrvatske manjine „pravo na izražavanje, očuvanje i razvijanje njihova nacionalnog, kulturnog, jezičnog i vjerskog identiteta“ (članak 1.) i da će hrvatskoj manjini „osigurati ... pravo zaštite od svake djelatnosti koja ugrožava ili bi mogla ugroziti njihov opstanak“ (članak 2.);

sukladno najvišim aktima u Srbiji i Crnoj Gori, a posebice:

– Povelji o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, u kojoj je člankom 50. „zabranjena nasilna asimilacija pripadnika nacionalnih manjina“, čime se država obvezala „zaštiti pripadnike nacionalnih manjina od svake akcije usmjerene k takvoj asimilaciji“, a u članku 52. utvrđeno je pravo pripadnika nacionalnih manjina „na izražavanje, čuvanje njegovanje i razvijanje nacionalne i etničke, kulturne i vjerske posebnosti“;

– Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, koji u stavku 3. članka 5. „zabranjuje svaku radnju i mjeru nasilne asimilacije pripadnika nacionalnih manjina“;

uvjereni da vrijeme srpsko-hrvatskih sukoba pripada prošlosti i da će matične države tih dvaju naroda postati dijelom Europske unije, u kojoj prava nacionalnih manjina i njihova zaštita čine ona politička načela koja su ugrađena u temelje ove zajednice;

smatrajući da su hrvatska manjina u Srbiji i Crnoj Gori te srpska i crnogorska manjina u Hrvatskoj sastavni dijelovi domicilnih društava i država, koji obogaćuju materijalnu i duhovnu kulturu i domicilnih i matičnih zemalja, i da zaštita

hrvatske manjine u Srbiji pridonosi ne samo političkoj i društvenoj stabilnosti Srbije nego i razvitku dobrosusjedskih odnosa između Hrvatske i Srbije i Crne Gore;

posebno ističući da se pripadnost Bunjevaca cjelini hrvatskoga naroda danas jedino osporava u Srbiji, u kojoj su bivše vlasti, čijim se protagonistima danas sudi u Haagu za najteže oblike kršenja ljudskih prava, ovu praksu pokrenule početkom 1990-ih godina tako što su politički, materijalno i kulturno podupirale diobu među domicilnim stanovništvom hrvatskoga porijekla otvoreno podupirući onu skupinu koja je iz straha, neznanja, materijalnoga ili političkoga probitka negirala pripadnost hrvatskome narodu, pri čemu su najprominentiji među njima bili i među Miloševićevim ministrima za ljudska prava;

vjerujući da su takve aktivnosti prestale nakon listopadnih promjena 2000. u Srbiji, kada je napokon priznato postojanje hrvatske nacionalne zajednice, nakon čega je ona počela prakticirati svoja manjinska prava, što je pratilo i smanjivanje državne potpore podjeli hrvatskoga nacionalnoga bića u Srbiji i Crnoj Gori radi njegove lakše asimilacije;

izražavajući nezadovoljstvo što se praksa podjele hrvatskoga naroda na sjeveru Bačke od 2004. godine opetovano provodi na različite načine uz jasnu potporu državnih tijela, za što posljednji primjer – najavljeno uvođenje „bunjevačkog“ jezika u škole i priprema „bunjevačke“ gramatike i pravopisa pruža najjasnije dokaze o krajnjim ciljevima takve politike;

Bunjevačko prelo u Čikeriji

U subotu, 26. veljače, u organizaciji Hrvatske manjinske samouprave i KUD-a „Rokoko“ priređeno je Bunjevačko prelo i u Čikeriji, čime je završena sezona prela i balova u Bačkoj. O toj prvoj godišnjoj priredbi ukratko nas je izvijestio predsjednik hrvatske samouprave. Prema riječima Miloša Pijukovića ovogodišnje prelo bilo je uspješno, jer ponovno se okupilo „puno svita“, 250-ak gostiju.

Svojom nazočnošću prelo su uveličali Ivan Bandić, generalni konzul Republike Hrvatske u Pečuhu, i Angela Šokac-Marković, predsjednica Bačkog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj.

Već po običaju, održan je prigodni program u kojem su nastupili HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta s bunjevačkim plesovima i pjesmama, a domaći KUD „Rokoko“ predstavio se sletom bunjevačkih plesova užeg zavičaja.

Za dobro raspoloženje naizmjenično su se brinuli TS „Orašje“ iz Vršende, koji je

ujedno i pratio ples domaćih folklorista, i mladi tamburaši s pjevačem iz Tavankuta koji su nastupili i u prigodnome programu.

Prelo je bilo veselo, a plesalo se i pjevalo do jutra, posljednji gosti otišli su u pola šest jutro.

– Raduje nas da je HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta na čelu s Ivicom Dulićem opet došao. Dogovorili smo se da ćemo i nadalje surađivati, a naše omladinsko društvo KUD-a „Rokoko“ pozvano je na njihov 10. Dječji folklorni festival u Tavankut – zaključuje Miloš Pijuković naglasivši kako je i do sada postojala dobra suradnja između dva KUD-a.

Kako doznajem, nedavno je održana i sjednica Hrvatske manjinske samouprave na kojoj je prihvaćen proračun za 2005. godinu, koji se i ove godine najviše oslanja na državnu potporu. Na žalost, u iznosu 714 tisuća forinta ona se nije mijenjala od lani. Naravno, hrvatska samouprava raspolaže s

HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta

nešto ostatka iz 2004., a ostvaruje već tradicionalnih i nekih novih programa uvjetovano je nabavom sredstava putem raznih natječaja. O planovima u bliskoj budućnosti Miloš Pijuković navodi kako će 15. ožujka Omladinsko društvo „Rokoko“ sudjelovati na folklornoj smotri u Barački (Nagybaracska). Ona se već po

običaju priređuje u organizaciji Bačke kulturne udruge koja okuplja folklorne skupine iz Bačke, među njima i nekoliko naših hrvatskih društava. Od njega saznajem da će na toj smotri nastupiti i šokačko društvo „Vada“ iz Novog Mohača.

Tekst: S. Balatinac
Slika: Ferenc Lapostyán ml.

Ukratko iz Pomurja

Narodnosna udruga za unapređivanje Pomurja svake godine organizira umjetnički festival na kojem se kulturne udruge, školske ustanove, pojedinci predstavljaju u raznim kategorijama.

U sepetničkom domu kulture 26. veljače okupilo se dvjestotinjak sudionika festivala, među kojima je bilo i mnogo osoba i iz naših hrvatskih naselja. Nakon pozdravnih riječi predsjednika udruge Stjepana Tišlera i načelnika domaćina Janoša Grabanta započeli su nastupi istodobno u raznim kategorijama.

Gledatelji su mogli uživati u izvedbama narodnih, modernih i standardnih plesova, u pučkim i umjetničkim pjesmama, igrokazima i lutkarskim kazalištima, recitacijama, solo sviranju i orkestrima.

Najkvalitetniji izvođači ponovno će nastupiti na jednoj kvalifikaciji i tako će

moći stići do županijskog gala-programa.

Iz hrvatskih naselja mnoge su ekipe izabrane za područno natjecanje: mlinačka osnovna škola sa scenskom igrom i obradom svadbenog običaja, KUD Sumarton s narodnim plesom, tamburaškim orkestrom i frulaši sumartonske osnovne škole, iz Kerestura dva učenika s recitacijom, te učenici s ciganskim plesom, a serdahelske učenice s modernim plesom.

Pomurski pčelari prije nekoliko godina su uspostavili vezu s međimurskim pčelarima. Međimurski proizvođači meda više puta su pozvali kolege iz Mađarske kako bi raspravljali o stručnim pitanjima. Prema izvješću pčelara Jože Kuzme potkraj veljače pomurski pčelari su boravili na skupštini Pčelarske udruge u Domašincu gdje su raspravljali o aktualnim problemima i novim metodama pčelarstva.

Dogovoreno je i to da će tijekom ožujka dolaziti pčelari s Istre na predstavljanje pčelarstva u Pomurju.

Predsjedništvo KUD-a Sumarton pazi na usavršavanje svojih voditelja sekcija i u tom pogledu uvijek zatraži pomoć preko svojih veza iz Hrvatske. Preko poznanstava KUD-a „Veseli Međimurci“ iz Čakovca nekoliko članova predsjedništva boravio je na Festivalu folklorne koreografije 2005 u Varaždinu na kojem su mogli pogledati natjecanje plesnih skupina iz raznih krajeva Hrvatske.

Prema izvješću predsjednika KUD-a Sumarton Jože Đurica vrlo su korisne takve priredbe gdje se uči o načinu izvedbe, koreografije te organiziranja takvih priredaba.

Inače Društvo je nedavno kupilo tri tamburice za svoj tamburaški orkestar i uskoro će započeti probe zajedno s plesnom sekcijom.

Folklorni polet u Hrvatskom Židanu

Peljačica svira, pleše, koreografira

Na gradišćanskoj folklornoj sceni s vrime na vrime se pojavljuju nova imena pak čestokrat i nestaju. Međutim, oni koji su se narodili za peljajuću ličnost, prlje ili kasnije to i postaju, i do uspjeha dopeljavu svoj ansambl, svim na zadovoljstvo. Duglji ili kratki čas se more pauzirati, na krajstati od toga djelovanja, ali povratak u ovi slučajji je garantiran. *Veronika Tot*, rodom iz Unde, je jedna od takovih osob ku je jur u ditinstvu začarala tamburaška glazba, a poslije nije mogla shranjati ni svoju tancošku šikanost. Ljeta dugo je svirala i plesala u domaćem društvu „Veseli Gradišćanci”, a uz nje ime se veže i početak tamburaške djelatnosti u Bizonji. Bavila se je tamo i s školskim svirači kad je radila par ljet kot kulturna djelačica. Za vrime boravka u sjevernom kraju Gradišća aktivno je sudjelovala u djelovanju međunarodnoga folklornoga ansambla „Lastavica”, pod dirigiranjem *Milorada Samardžije*. Početkom 2002. ljeta vraćajući se domom, zaposlila se je u undanskoj čuvarnici, ali danas živi u Hrvatskom Židanu. Kako se je to moglo i očekivati, nije dugo ostala daleko od mogućnosti i prebrzo se je uključila u onda još zaistinu slabokrvi kulturni žitak sela. Polag slavnoga i široko poznatoga tamburaškoga sastava „Židanski bečari”, ona je oko sebe pobrala mla-

Undanka Veronika Tot dirigira folklornu djelatnost u Hrvatskom Židanu

kom taboru u Šopronu. Nastupe još preveć nimaju najmladji (7-8 u ljetu), ali ufaju se u tom da će moći vrijeda sprohadjati na već mjesti svoje folklorše. U tom jedino prepreku more zlamenovati to da med svirači četirmi su i kotrigr folklorne grupe. Što naliže ovoga staro-novoga ansambla, kojemu je začeo put pripraviti pred trimi ljeti *Gabor Čizmazia*, danas po peljanju isto tako pripada Veroniki Tot, od septembra lanjskoga ljeta. Židanske plesače smo mogli viditi na bezbrojni gradišćanski priredba, a početkom ljeta su se uspješno predstavili na županijskom hrvatskom balu u Sambotelu, a poslije toga i u Čepregu. Već su pozvani na gostovanje u Čajtu, na Hrvatski dan u Plajgor ter na undanski Vazmeni festival. U repertoaru im stoju gradišćanski, medjimurski, baranjski plesi, a kako je povidala mlada peljačica, vrijeda će začeti vježbanje nove baranjske koreografije ku će ona sastaviti. To je jur dičja igra za človika ki se je učio od etnokoreografa Smokija, a dorastao u Kolosarovoju tancoškoj školi, po stručni uputi *Antuma Kričkovića*. Člani grupe su većinom Židanci, različite starosti i uprav zato je dobro djelati u ovoj generacijski mišanoj grupi jer u njoj se najdu hižni pari ki su i negda plesali pod peljanjem *Ferija Šteinaera, Djurdjice Benčić*. Mladji tancoši od njih se moru naučiti, prikzeti korake, figure. Veronika Tot pohvalno govori o vlašći tancoši: *Napredovati se nek jedino onda moremo ako je dobra zajednica i vidi se da svi pojedinci jednako kanu djelati, diozimati u razvoju, a zato su sposobni i spremni još i žrtvu donesti*.

Hrvatski Židan je negda bio poznat po zvanaredni tancoši, svirači, a po dugoj pauzi izgleda sad je došao čas budjenja. Ako se govori o daljnjoj budućnosti, mlada peljačica još istakne da namjeravaju svoje djelovanje i službeno registrirati s osnivanjem Hrvatskoga društva, prvenstveno zavolj naticanj, jer dosada je Seoska samouprava financirala stroške grupe ili platila novu narodnu pratež.

Židanski folklorši pak bi rado stupili u kontakt i s drugim grupami u Hrvatskoj ter Austriji.

-Tiho-

Zaustavljeno uvođenje bunjevačkog jezika u vojvođanske škole

Tajništvo za obrazovanje vojvođanske vlade privremeno je u utorak zaustavilo provođenje odluke o uvođenju bunjevačkog jezika u vojvođanske osnovne škole.

Zamjenica pokrajinskog tajnika za obrazovanje Svetlana Vujović izjavila je za HINU da je odluka stopirana i neće se provesti dok se od Vojvođanske i Srpske akademije znanosti i umjetnosti ne dobije mišljenje o mogućnosti standardizacije tzv. bunjevačkog jezika. Inicijativu za uvođenje „bunjevačkog jezika” u vojvođanske osnovne škole podnijelo je Nacionalno vijeće bunjevačke nacionalne manjine, koje negira hrvatsko podrijetlo Bunjevaca.

Iako je Tajništvo za obrazovanje prvobitno dalo suglasnost, ono je danas povučeno, a do toga je došlo, kako se neslužbeno može čuti, na intervenciju zastupničkih tijela Hrvata u Srbiji, prije svega Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

Predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskoga nacionalnog vijeća (HNV) Lazo Vojnović Hajduk pozdravio je odluku Tajništva ističući kako je „konačno prevladao razum”.

S druge strane član HNV-a, zadužen za obrazovanje, ujedno i pokrajinski zastupnik Dujo Runje izjavio je da u tu informaciju „neće vjerovati sve dok ona ne bude objavljena u Službenom glasniku Vojvodine”.

Najava o uvođenju bunjevačkog jezika kao jednog od nastavnih jezika koji bi se trebao izučavati od sljedeće školske godine oštro je osuđena u hrvatskoj zajednici u Srbiji.

Bunjevačka ikavica dijalekt je bačkih Hrvata i ne može se proglasiti posebnim jezikom posebnog naroda, zaključili su tim povodom predstavnici Hrvata u Srbiji.

Prošloga tjedna istaknuli Hrvati-Bunjevci, koji žive u Srbiji, Hrvatskoj i Mađarskoj, zatražili su od vlada Hrvatske i Srbije da se zaustave procesi umjetne podjele hrvatske zajednice u Vojvodini na Hrvate i Bunjevce.

najoštrije osuđujemo

sve čimbenike koji ikavski bunjevački govor bez ikakve znanstvene utemeljenosti pokušavaju uvesti u škole namjesto hrvatskoga književnoga jezika, pri čemu držimo osobito nedopustivim da državna tijela, prije svega u okviru pokrajinske administracije, podupiru takva nastojanja koja za cilj imaju podjelu hrvatskoga autohtonoga stanovništva na sjeveru Bačke radi njegove lakše asimilacije;

najenergičnije tražimo

– da vlasti svih razina domicilne države Srbije i Crne Gore prestanu poticati podjele hrvatske etničke zajednice u Vojvodini, uključujući tu i potporu podjeli jedinstvenoga književnoga jezika kojim se služi hrvatski narod svagdje u svijetu, prije svega u samoj Republici Hrvatskoj, a također u Bosni i Hercegovini, pa je ne samo znanstveno i pravno nego i civilizacijski nedopustivo da se na teritoriju Srbije prave umjetne jezične podjele hrvatskoga naroda;

– da vlasti matične države Hrvatske, osobito nadležna ministarstva i Sabor, poduzmu sve mjere kako bi se zaštitio integritet hrvatskoga naroda i hrvatskoga jezika u Vojvodini, osobito u svjetlu najavljenih ratifikacije Sporazuma o zaštiti manjina sa Srbijom i Crnom Gorom.

Radi zaštite hrvatske manjine na sjeveru Bačke od aktivnosti usmjerenih na njezinu podjelu radi lakše asimilacije njezinih pripadnika u Srbiji i Crnoj Gori, nadležna tijela Vijeća Europe, Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, Srednjoeuropske inicijative te drugih međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija, bit će obaviještena o projektu državnih vlasti Srbije i Crne Gore usmjerenom na stvaranje umjetnoga jezika od dijalektalnoga ikavskoga govora bunjevačko-šokačkih Hrvata.

(Hina)

Svijet i mi

Manjina

Gotovo svakodnevno možemo čuti bilo gdje i bilo u koje vrijeme spominjanje demokracije. U nju se svatko razumije, na nju se često pozivaju. Postala je riječ toliko bitna kao što je nekad bila „partija” ili „socijalizam”. Slično je i s „Europskom unijom”. Napadne li se nekoga, on odmah počne o demokraciji, ljudskim pravima, Europskoj uniji. I nitko mu ništa ne može.

Meni je posebno zanimljivo kada se na ove riječi pozivaju ljudi koji su prije dvadesetak godina sličnim parolama zborili o socijalizmu i „avangardi radničke klase”. Danas su najveći demokrati. U biti oni govore isto, samo što su nekadašnje socijalističke termine zamijenili anglikanizmima „transparentan”, „resursi” i slično. Kao što sam se nedavno zgražavao nad rečeničnim sklopovima iz sedamdesetih godina 20. stoljeća, tako će se vjerojatno naraštaji koji slijede smijati ovomu današnjem govoru (transparentan, Europa, resurs). Ovi isti zagovornici demokracije, primjerice u Hrvatskoj, odbijaju novi-stari pravopis, jer on „nije u skladu sa svakodnevnim govorom, onim koji su ljudi naučili pričati”. Tako je jedan ugledan kolumnist napisao: „Neću govoriti i pisati *ne ću*”. Poručio je time „Dršćite vi koji ste trenutno u poziciji da namećete zakone i pravila, ali ja sam beskompromisan, ne odričem se svojih stavova”. Naime, po hrvatskoj tradiciji i novom pravopisu ispravno je pisati *ne ću*. Naravno da će svi njegovi ideološki i politički istomišljenici pisati isto.

Demokracija je, kažu, najbolji model odlučivanja. Pokušavalo se kroz povijest i tiranijom i kraljevanjem i diktaturom, apsolutizmom, totalitarizmom, čime sve ne. Napose je 20. stoljeće pokazalo kakve tražične posljedice izaziva totalitarizam, pogotovu u sprezi s nasiljem. Fašizam, nacizam, komunizam i slični izmi doveli su do smrti milijuna ljudi. Za svaki od ovih sustava može se reći da je bio nasilan, te da je uza sredstva prisile manjina držala u šaci većinu. Demokraciji je pak svojstveno da većina odlučuje. Međutim, gdjekad u manjini ne ostaje samo šačica ljudi, već doista brojna populacija. Kao pravi demokrati oni trebaju prihvatiti volju većine. Događa li se to doista uvijek? Naravno, ne. Često se, pače, stvara dojam da je manjina u većini. Tako je to u brojnim životnim situacijama. Počevši od tema koje nam se nameću iz gledanih televizijskih sapunica, davno prežvakanih tema „talk-showova”, koji svakodnevno niču i nude „zanimljivosti iz života običnog čovjeka”, pa do sasvim ozbiljnih novinarskih priloga na radiju i televiziji. Sveopća amerikanizacija i zaglupljivanje širokih narodnih masa uz pomoć TV-a i radija, reklama stvaraju utisak da su teme o kojima Klaudije, Monike, Maje i druge voditeljice razgovaraju (sve smo to već vidjeli i čuli preko njemačkih kablinskih programa još prije desetak godina) doista ono što ljude ponajviše zaokuplja, zanima, tišti. Oni „razgovaraju” pred TV kamerama o svemu i svačemu, ali to uglavnom nisu pitanja koja nude kakvu duhovnu nadgradnju. Čovjeku je potrebna i određena duhovnost, primjerice odlazak u kazalište, kino, dobra knjiga itd. Ništa od toga mas-mediji ne će promicati, već samo emisije koje su sponzorirane. Zna se od koga, od vlasnika. Profit nalaže da treba dati nešto novo, skandalozno, gola ženska tijela i slično. Gledatelji pak zure u ekrane i osjećaju da im još nešto fali u životu, ali su lijeni da razmisle o tomu što je to. Egzistencija, preživljavanje, hedonizam. To su načela koja nam se sugeriraju. A tko nam ih nameće. Manjina. Vlasnici medija i njihovi uposlenici novinari, čak i onda kada se predstavljaju kao „neovisni”. Bilo je to posve razvidno u jednoj televizijskoj emisiji na Hrvatskoj televiziji kada su unatoč nastojanju medija da pokažu kako za novi hrvatski pravopis ne pristaje građanstvo, rezultati telefonskog izjašnjanja gledateljstva pokazali da golemo većina Hrvata želi upravo svoj, hrvatski pravopis. Dakle, većina je tom prigodom pokazala manjini da je ona to što jest, naime, manjina. Istina, manjina s velikim, možda i presudnim utjecajem na formiranje mišljenja.

Dr. Ladislav Heka

Undanska škola u borbi za budućnost

Ostati ili nestati?

Prez sumlje je zabrinjavajuća situacija seoskih škol. S jedne strane, nije im dosta da jedva imaju dice u određenim naseljima, još i ova vlada je stiže s novimi

Momentalno školu pohađa 13 djece, a školari se uče u dvije grupe, a u dvije razrede. U nedavnoj prošlosti undanska ustanova je bila jedna od onih gradišćanskih

dopodne radje zabavljali, ali vrime je strogo diktiralo početak ure. U maloj zgradi jedni su prošli napravu, a drugi nalivo. Pod peljanjem učiteljice Eržike Pajrić u 1. razredu (u kom su petimi) ter u 3. razredu (kamo pripadaju dvama) spojno je održana ura matematike. U drugoj prostoriji o zimski radosti je tekla po hrvatski diskusija u krugu učenika 2. razreda (petimi su) i ovdje je plus jedna jedina učenica 4. razreda. Školska direktorica Marija Fülöp-Huljev je i odlučna braniteljica obrazovno-odgojne ustanove u ovom malom naselju. Kao pedagoginja misli, dokle nek imaju u Undi školu, selo će moći svenek nešto dobiti na naticanji. Na to imaju i bezbroj primjerov kako su u

biti jedan drugomu na pomoć. Naravno, k tomu bi potribovali pinez, za nutarnja i vanjska građevinska djela, a to jedino visi od mogućnosti naticanj. Uza to bilo bi idejov još i za gradnju potkrovlja, kade bi mjesto dobile knjižnica, kompjutorska soba. Ove se sada nalazu u kulturnom domu. Kada se spomene budućnost, nadležnici u Undi nisu preveć optimistični jer već dice na žalost biti neće. Jedno je međutim gvišno, kako je rekla i Marija Fülöp-Huljev, ako se školska vrata zatvoru, „na hrvatsvo moremo križ vreći“. (To se je jur u bezbroj prilik iskazalo, kade su dica upisana u ugarske škole u manjkanju vlašćih škol, vidi Prisika, Umok, Vedešin). Unda još kako-tako ima za

Vježbanje hrvatskoga jezika s ravnateljicom škole Marijom Fülöp-Huljev

propisi, zakoni koji bi samo peljali do školskoga centraliziranja. Spasonosni remen more ponuditi institucijam nastava manjinskoga jezika ter ako su joj održavatelji jednako hrabri ter odani ovomu poslu. Undansku školu s nižimi razredi jur od samoga početka gnjavu brige i tuge zavolj svoje mjere. A danas joj je gor sudbina da se od dana do dana bori za svoj opstanak.

škol kade je uspješno potekao međunarodni školski projekt Comenius, zahvaljujući prvenstveno i školskomu partneru u austrijskom Mjenovu. Prilikom našega posjeta učenici su se bezbrižno nicali na dvoru, gdo ili koji prijateljski krug more vekšega snigovića napraviti. S oblikovanjem, kinčenjem snižnih gombocov undanski mališani bi se gvišno još i cijelo

Ura matematike u 1. i 3. razredu sa školnicom Eržikom Pajrić

prošlosti jur dobili različite tehničke mašine, a ljetos su uspjeti i brzo internetsko priključenje. Unda od ljeta 1989. opet ima vlašću školu, čiji proračun za tekuće ljeto iznaša oko 14 milijun forintov. Seoska škola je smješćena u veću zgradu, u koj je još nedavno funkcionirala i pošta. Pokidob je stalnu poštansku službu promijenila mobilna pošta, ovdje su se još oslobodile prostorije, sobe. Zato bi imala školska ravnateljica i viziju budućnosti. Po nje riči, čuvarnicu i školu vridno bi bilo ovdje združiti i ovako bi lako mogli

mlade ljude svoju privlačnu moć, ali gdo zna, bilo bi to tako ostalo u manjkanju obrazovne ustanove, u manjkanju duhovnih vridnosti ka se moraju silom prilik suprotstavljati i u neravnopravnoj borbi se naticati protiv gospodarstvenih interesov. Tako dužnost undanske samouprave ostaje i nadalje da se poišču pozitivna rješenja, puti s kimi i nadalje moru obdržati malu školu, a u njoj dalje nositi hrvatsku rič ter odgajati nova i ćutljiva pokoljenja na tradicionalnu vridnost Gradišćanskih Hrvatov. Foto i tekst: - Tiho -

Mali kazalištarci iz Unde na ljetosnoj Croatiadi

Andzabeg

Oživjeli pučki običaj

U organizaciji Hrvatske samouprave grada Andzabega (Érd), 26. veljače u popodnevnim satima u predjelu Staroga sela, točnije u Osnovnoj školi „Vladislav II.“, okupljene – pretežno Hrvate, simpatizere, prijatelje i uzvanike – među inima gradonačelnika dr. Bélu Döcsakovszkyja, vojnog atašea Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti Ivana Jušića, novinara i pjesnika Marka Dekića, voditelja Hrvatskog uredništva pečuške radiopostaje Andriju Pavleковиća i ekipu pečuške televizijske postaje pozdravio je riječi predsjednika Stipana Kubatov. Zahvalivši ravnateljici škole Ildiko Szabó-Fodor što je već po drugi put omogućila priredivanje „kolinja“, u povodu 60. obljetnice „malenog robota“, odnosno mađarskih žrtava komunističke ere, među kojima je iz Andzabega i njegove okolice u sovjetske gulage deportirano pet tisuća nevinih osoba. (Prema današnjem tisku s mađarskih teritorija odneseno je 490 tisuća ljudi, od kojih se 350 tisuća nikada nije vratilo.) Istakao je da se među nazočnim gostima nalazi i jedan od sužanja Antun Romić, koji je svojom hrabrošću, prisebnošću i znanjem materinskoga hrvatskog jezika, 36 mladih ljudi među prvima uspio izvesti iz lagera i dovesti svojim domovima. Posebice je spomenuo također nazočnoga Vendela Eszesa koji je na svojem imanju u spomen žrtvama sagradio spomen-križ. Na kraju njegova izlaganja minutom šutnje odana je čast nestalim žrtvama stravičnoga „malenog robota. Nakon prisjećanja na hrvatske korijene te školske dane provedene u istom obrazovnom zdanju, predsjednik naše samouprave otvorio je ovogodišnju priredbu i predao riječ voditeljici za ovaj slučaj upričćenoga skromnog kulturnog programa Janji Poljaković.

Uz tihi, popratni tamburaški glazbu sa CD nosača „Susret hrvatskih tamburaša“, program je otpočeo stihovima, i u našem krugu poznatoga mađarskog pjesnika i prevoditelja, počasnog građanina Andzabega, Zoltána Csuke, izvedenog sa strane učenika škole na mađarskom, te u autorovu prijevodu na hrvatskom. Na zamolbu pred-

sjednika andzabeške Hrvatske samouprave pjesnik Marko Dekić je na materinskom pozdravio slušatelje i pročitao im prigodnu pjesmu Svinjokolje, i prevedenu pjesmu Žica sam.

Predsjednik andzabeške Hrvatske manjinske samouprave Stipan Kubatov

I dok je dvjestotinjak gostiju uz međusobno ćaskanje, pjesme i harmoniku trošilo na pladnjevima servirane kolinjske finoće – uz pirjani crveni kupus, zelenu lisnatu salatu, kisele krastavce te pire od krumpira, na mjesni tradicionalni način pripremljene i na rumeno ispečene specijalitete – kobasice, hurke i krvavice, čvarke, pogačice, slatkiše, kavicu te za osvježanje pripremljeno bijelo i crno vino, u susjednoj učionici smo upitali predsjednika Stipana Kubatova o osnutku samouprave i njezinu sastavu.

Andzabeška Hrvatska samouprava – kao novoosnovana – u svome prvom ciklusu proradila je 2002 godine. Kako na početku nismo imali novčanih sredstava – nakon 40 godina – organizirana je prva rackohrvatska zabava. Članovi naše samouprave su zamjenica predsjednika Palma Körösi, Josip Čibrak (oboje su završili školu na Trgu ruža), Marijana Salai kao lingvističar, također govori hrvatski baš kao i Elizabeta Čibrak.

Koliko vas pomaže gradska samouprava?

U gradu je osnovano pet manjinskih samouprava: hrvatska, njemač-

ka, poljska, romska i srpska. Pomoć za svaku iznosi preko 700 tisuća, što s državnim potporom iznosi domalo 1,5 milijun forinti. Natječeja, na žalost, još nismo iskoristili. Rado bismo se okušali da smo bolje upućeni, informirani o njima. Ako možebitno u gradsku samoupravu, na našu adresu pristigne poneka obavijest ili mogućnost, prekasno ju dobijemo. To bi trebalo centralno regulirati. Problem vidim u velikoj konkurenciji s ostalim manjinskim samoupravama. Kako bi se to dalo prebroditi, nemam pojma. Mogu još nadodati da osim srpske sve ostale samouprave, imaju svoj određeni ured u Domu građana. Naš je u tijeku dotjerivanja, prostorija nam je oličena, jedino nam još neko vrijeme nedostaje novi namještaj.

Koji su vaši godišnji programi?

Prema dogovoru, odnosno predviđenim planovima djelatnosti, godinu počinjemo s organiziranjem Rackog bala. Zbog nedostatka odgovarajućega mjesta, lani je održan potkraj ožujka. Ove smo godine bal odgodili za kraj siječnja. Svjesni smo podudaranja s dijelom naše države priređivanjem sličnim zabavama. No prema svojim mogućnostima sudjelujemo na njima Kao što i sami znate, viđaju nas u Dunajvarosu, Budimpešti, Tukulji, Bati, Baji, Šopronu, Erčinu. Radi što boljeg stjecanja iskustva nastojimo surađivati s obližnjim hrvatskim samoupravama kao što je i u Bati. Naime, do sada niotkuda nismo dobili gotovo ništa.

Sami se snalazimo. Druge godine sam se, na opće iznenađenje i odobravanje starijeg naraštaja, prisjetio ovoga starodrevnog, pravoga pučkog svinjokoljskog običaja, tzv. kolinja, što je „upalilo“. U našem gradu, osobito u Starom selu ima prilično našega starijeg svijeta koji još govore hrvatski, umirovljenika, siromašnih koje želimo ugostiti i ujedno evocirati njihova sjećanja i uspomene na prošla vremena.

Dakako, postojano držimo na umu suradnju s većinskom samoupravom, a što se ogledava i u našem stalnom sudjelovanju povodom nacionalnih, državnih praznika te u drugim prigodama. Tako, primjerice radi, početkom pro-

ljeća u nas se priređuje također masovno kuhanje riblje čorbe, gdje se nalaze i naši kotlići. Održavaju se glazbeni i sajmenički dani grada, prošćenja. Lani nam je gost bio jedan školski zbor iz Baje.

O jeseni se priređuju tzv. Adventski koncerti. Lani nam je na toj priredbi, posredstvom prijatelja Franje Pajrića ml., bila gost skupina „Intrade“ iz Zadra. To naše prijateljstvo baš kao i s Marijom Lukač, dr. Dinkom Šokčevićem i Đorđetom Šibalinom traje još od zajedno provedenih studentskih dana u Zagrebu.

Trebam napomenuti da u nas postoji Fondacija sv. Mihovila, koji je ujedno i zaštitnik Staroga sela, a kojoj smo u božićne svrhe darivanja pružili pomoć od 50 tisuća forinti, to više, što među njihovim članstvom ima podosta rackih Hrvata, i tako smo zajednički pridonijeli doličnome slavljenju božićnih nam blagdana. Ovogodišnje „racko kolinje“ donekle zajedno provodimo s Fondacijom, što znači da troškove u većini snosi naša samouprava.

U pogledu matične domovine veoma nam je dobra veza s Veleposlanstvom Republike Hrvatske u Budimpešti. Iako se trudimo uspostaviti bratski odnos s nekim gradom u Hrvatskoj, to još nismo uspjeli, što ne znači da već ove godine nećemo uspostaviti dobre, prijateljske i bratske odnose s nekim od gradova ili naselja na Jadranu – rekao nam je sugovornik Stipan Kubatov.

Gosp. Kubatov osnovnu, srednju pa i višu vodoprivrednu visoku školu završio je u Baji, potom se zaposlio u Budimpešti; kandidirao se za učenje hrvatskog jezika na zagrebačkom sveučilištu, a nakon toga, upisao je agronomiju, i završio smjer općega stočarstva. Za vrijeme Domovinskog rata, sa suprugom, Zagrepčankom Dubravkom M., u Baji pokreće seminar za obuku stranih jezika. Kći Leni ima 16, sin Sven 14, a Marko 12 godina, koji odlično vladaju hrvatskim jezikom. S. Kubatov kao direktor radi u novobudimskom Uredu osiguravajućeg društva Aegon.

m. d.

Već na samom početku svoga napisa o ovogodišnjemu Hrvatskom balu u Pečuhu održanom 26. veljače u restoranu Sliven, ispričavam se svojim čitateljima ako ću biti pomalo subjektivna, jer sam jedna od zainteresiranih koja kao članica 20-člane roditeljske zajednice Hrvatskog, vrtića, osnovne škole i gimnazije Miroslava Krležu već nekih desetak godina aktivno sudjelujem u njegovom ostvarenju.

Naime, svima je dobro znano što su to roditeljski balovi koje organiziraju roditeljske zajednice pojedinih školskih ili predškolskih ustanova. Balovi su to putem kojih se uz druženje naših ljudi, u našem slučaju Hrvata, u prvom redu roditelja i nastavnika dotičnih ustanova te njihovih prijatelja, simpatizera i pomagača, ljudi dobre volje, onih koji su svojim životom i radom, svojom djecom ili poslom vezani uz dotičnu ustanovu, uz veselje i zabavu napravi i ponešto korisnoga. Uvriježeno je tako da su i balovi ovoga tipa koji se (u našem slučaju u Pečuhu) organiziraju već desetljećima, dobrotvornoga karaktera, a njihov prihod namijenjen školskim potrebama. Već nekoliko godina zaredom organizatori se susreću s povratnim informacijama, nekim manje, a nekim više dobromjernima, kako je hrana loša, orkestar slab, mjesto održavanja neprikladno. Kako je na srpskom balu bilo šesto ljudi, a na našem samo tristo, kako treba napraviti elitarni hrvatski bal npr. u Palatinusu. Nije to zadatak koji treba niti želi riješiti roditeljska zajednica hrvatske škole kao jedan od organizatora pečuskoga hrvatskog bala, iako za dio prigovora može i mora snositi odgovornosti. Jer svaka neutemeljena negativna kritika brzo dobije svoja krila i može štetno utjecati na sljedeće programe i planove. Organizatori su više nego zadovoljni i dosadašnjim i ovogodišnjim balom, njegovim tijekom i ostvarenim ciljem zbog kojeg se i prišlo njegovoj organizaciji. I ovogodišnji prihod opravdao je uložene napore, naime, on iznosi 519 tisuća forinti.

Davno su balovi u organizaciji roditeljske zajednice pečuske hrvatske škole prerasli okvire škole i iznijeli se iz školskih u

Pečuški hrvatski bal

gradske prostore. Što nikada nije sprečavalo neke druge čimbenike da organiziraju bal sličnoga ili sasvim drugačijeg sadržaja i tipa. Ne znam iz kojih razloga, ali narečeni bal koji je tema mogega napisa već jedno desetljeće jedini je hrvatski bal u Pečuhu, mislim pri tome na bal koji u svom imenu nosi pridjev hrvatski. Šteta! Trebalo bi da imamo više hrvatskih balova.

Ovogodišnji bal organizatorski potpisalo je više čimbenika, Roditeljska zajednica Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krležu, Hrvatska matica iseljenika, Hrvatsko kazalište, Hrvatski klub Augusta Šenoae i Hrvatska samouprava grada Pečuha, s nadom i ciljem okupljanja svih bitnih snaga oko, ja bih ga slobodno nazvala, „zajedničkog cilja“.

Čovjek snuje, a Bog određuje, moglo bi se i tako nazvati raspoloženje koje je obuzelo organizatore u tjednu održavanja bala. Oni koji su pozvani protokolarno i oni kojima je mjesto recimo više-manje službeno ili polusužbeno na žalost nisu se odazvali opravdavajući se drugim važnijim poslovima i bolestima. Iz redova onih koji su u naslovu navedeni kao organizatori, osim ravnatelja hrvatske škole Miroslava Krležu i voditelja Hrvatskoga kluba Augusta Šenoae, drugi se nisu pojavili. Unatoč tome u restoranu Sliven okupilo se dvjestotinjak gostiju koji su uz glazbu dvaju orkestara, Lampaša iz Zagreba čije troškove nastupa je snosila Hrvatska matica iseljenika, i Podravke iz Martinaca uživali u balskom raspoloženju do ranih jutarnjih sati. Večera je mogla biti i toplija, piće je moglo biti i jeftinije, mogao je to biti i neki drugi restoran, ali je jedno sigurno: onima koji su uživali u druženju i pjesmi, i koji su platili ulaznicu po cijeni od 4000 forinti kako bi se družili i zabavljali oko hrvatske pjesme ništa od narečenoga nije zasmatalo. Prekrasno okićena dvorana, naravno u hrvatskim bojama, dva izvrsna orkestra, solo pjevač Franjo Barić iz Koprivnice, i bogata tombola razgalili su srca pečuskih Hrvata i njihovih gosti-

ju. Od putovanja u Grčku za dvije osobe, dara turističke agencije Intersun, do televizora u boji, dara Hrvatske državne samouprave, i internetne stranice u godišnjoj vrijednosti od 150 tisuća forinti, dara Web-business Kft., niza poklona sve do simboličnog dara Limex Kft, velike betonske miješalice, koju je na tomboli osvojio ravnatelj hrvatske škole Gabor Györfvári. I ova tombola nas je uvjerila, naravno stoga što ju je simbolično izvukao ravnatelj naše pečuske hrvatske škole te ju je preko nje-

gove osobe dobila, bar ja tako mislim, pečuska hrvatska škola, kako što prije treba završiti poslove i radove na novom učeničkom domu i auli u Ulici Szigeti i vratiti Hrvatski bal tamo gdje će najmanje biti pred očima i tako nikome neće smetati, u prostore Hrvatske škole, među djecu i roditelje koji su ga potakli prije nekoliko desetljeća, organizirali dugi niz godina i koji će ga, vjerujem, i u sljedećim desetljećima organizirati za svoju djecu i u njihovu korist, a time i u korist cijele hrvatske zajednice.

Branka Pavić-Blažetin

Poštovani!

U ime organizatora ovogodišnjega Hrvatskog bala u Pečuhu, Roditeljske zajednice Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krležu, Hrvatske matice iseljenika, Hrvatskoga kazališta, Hrvatskoga kluba Augusta Šenoae i Hrvatske samouprave grada Pečuha molimo vas da objavite sljedeće: Hrvatski bal u Pečuhu je bal čiji je cjelokupni prihod namijenjen učenicima Hrvatske škole i vrtića Miroslava Krležu. Tako je to već desetljećima, tako je to bilo i ove godine kada su se organizatorima bala priključile i navedene ustanove i udruge. Molimo da u našem tjedniku Hrvatskom glasniku objavite popis pokrovitelja ovogodišnjega Hrvatskog bala u Pečuhu, te još jednom svima onima koji su nam pritekli u pomoć i ovim putem zahvaljujemo. Čitateljima i svim zainteresiranima dajemo na znanje kako je ovogodišnji prihod još jednom opravdao organiziranje narečenoga bala. On iznosi 519 tisuća forinti.

Organizatori

Pokrovitelji (sponzori) pečuskoga Hrvatskog bala 2005: Intersun Kft. – turistička agencija; Web-buisiness; Hrvatska državna samouprava; Generalni konzulat Republike Hrvatske – Pečuh; Limex-r Hungary Kft.; Donji Miholjac, Franjo Barić, ravnatelj; Pécsi Panzio Kft. – Várfal Fogadó; Arany Patkó Lovaspanzió – Óbánya; Milan Kovačević; Kadia Kft.; Pécsi Autócity Volkswagen; Tomigo Bt. – Kukin; Hrvatski klub Augusta Šenoae; Croatica Kht. – Budimpešta; Laić Bt. – Martinci; DonDule Pizzeria – Siget; Szilveszter Galambos – Király Szépségszalon – Pečuh; Tallum Kft. – Pečuh; Kalmár Bt. – Udvar; László Jakabovics (Globus-Paket); Stolwerk – Čokolada; Udvarac Bt. – Salanta; Tupperware – Erika Matuz – Pečuh; Restoran Marica – Salanta; Tritex Kiskereskedelmi Kft. – Tibor Brozović; Thereza Szépségstúdió; Gertrade Kft. – Pečuh; Drinóczi György; Zlatarna „Gold“ – Pečuh

Samouprava besplatno dobila objekt

Petroviska kasarna za seoske cilje

U Petrovom Selu, po rijetkom slučaju, graničarska kasarna je dobila mjesto na kraju 1960-ih ljet na sredini sela. Katani ki su ovde vojni rok služili, a i čuvali hatar pol-drug ljeta (točno po broju ni stanovnici nigdar znali nisu koliko ih je u objektu), zato su bili s tim srićniji da su mogli bar viditi civilne obraze ne tako kot npr. u Nardi, Plajgoru ili Undi. Onde su vojne baze bile na zaprtom području u lugu. O nutarnjem dijelu petroviske kasarne shranjam i nosim u sebi dve slike iz spominka. Još smo školarice bile s pajtašicom kad smo išle na sinokoš glive brati, šetajući pak smo uživale ljetne dane. Za jedno vrime pojavili su se dva katani s cuckom skupa i otpeljali nas nutra u objekt. Gor ni dugo durala „spovid“, jur su nas spasili Jandračeva majka, ka su izuzetne dobre kontakte gajili s uniformisti, potvrđujući da smo zaistinu nek dica iz sela. Što ću vam reći, po ovoj avanturi nikako se nisam/nismo već željile najti na škurom katanskom ganku. Drugi doživljaj koji me veže uz spomenutu zgradu je star samo nekoliko ljet. Željezna zavjesa je pala, skrsnuli su odvud katani, džipi, ostala je nek šaka, jur službenih graničarov. Zvali su me tumačiti nutra jer da su negde na petroviskom hataru ulovili sumljive familije. Bili su to bigunci s Kosova, od maloga diteta sve do starijega muža, bilo ih je devetero gvišno. Gladni, izmučeni, preplašeno su se predali sudbini u prazni prostorija ove puste gradjevine kade ih nigdor ni razumio. Kad su izgovorili da jur 24 ur ništ nisu jili, ondašnji peljač kasarne veljek je domom telefonirao neka mu kćerka donese hitno u objekt cijeli pleh pogačic, putor i kruh ter mliko za dicu. To mi je sve napamet došlo kad sam nedavno ponovo, na načelnikovu invitaciju, nutrastupila

u napušćenu zonu. Samo gole stijene zgradov stoju na zatvorenom području kade su negda živili graničari, cucki, konji. Poslije njih još jedno vrime se je odvud ganula na put graničarska služba, a pred trimi ljeti je funkcioniranje baze konačno ukinuto. S drotom okruženi sustav gradjevin skupa s imovinom od 1,6 hektarov je namjeravalo Graničarsko peljačtvo u Sambotelu prodati za 34 milijun Ft, međjutim kupci nisu se jako rivali za zanemareni, napušćeni objekt. Neke prostorije sad hasnuju za skladišće petroviski privatniki, ali mjesna samouprava zastonj je s konkretnimi naticanji htla nabaviti ovu imovinu, ka je u zadnji ljeti i zavolj svoje zapušćenosti jako pokvarila panoramu doljnega kraja. Molbu samouprave s nacrtanimi zamisli o hasnovanju spomenutoga objekta, lanjsko ljetu uprav u ovo vrime je dostala ministrica nutarnjih poslov. Zbog minjbe vlade je samo u decembru obavješćeno seosko tijelo, kompletna baza besplatno će zajti u vlasništvo samouprave. Do ceremonije predaje je došlo prošli misec. Sada isključivo na zastupničkom tijelu stoji kada i kako

će odlučiti u koje svrhe stavlja orijaški objekt, ali po odredjeni cilji i zadaća. Po riči bilježnice *Marije Dely*, samouprava mora osigurati u njem socijalnu opskrbu, a na ta način napraviti i novo djelatno mjesto ljudem. Po planu moguće je još odve izgraditi već djelaonic po interesu i želji privatnikov, ali

novanje. U infraksturu uključena donedavna katanska baza potribuje temeljnu obnovu, gradjevinska djela kot i počišćenje cijele okolice. Glavna dvokatna zgrada od 450 četvornih metrov je sazidana ljeta 1969. Danas je čisto ispraznjena u nekoliko mjesti sa smetljom i ptičjimi kosturi

Glavna zgrada kasarne

obdanišće za stare ljude ili bi mogli ovde kuhati i za društvene potrebe. Nije isključeno ni to da će bivši vojni centar korak za korakom vandati poduzetnikom na has-

„vabi“ poglede posjetiteljev. Polag nje se nalazi najstarija zgrada, sazidana ljeta 1926. na površini od 377 četvornih metrov. Treća, manja gradjevina za gospodarstvene cilje je izgradjena 1960. ljeta na 168 četvornih metrov. Petroviska kasarna, po mišljenju nadležnih je jedan od najbolje sačuvanih katanskih objektov u cijeloj županiji, za ku će se vrieda začeti novo razdoblje. U protuliću će petroviski zastupniki skupa posjetiti kasarnu, pogledati svaki detalj i dati procijeniti kakova su djela potribna za popravu i instaliranje.

Donidob načelnik, potom i zastupničko tijelo redom će poslušati najavljene kandidate, zainteresirane o njevom konceptu kojega su zasanjali za novu funkciju bivše kasarne.

Toliko je ostalo iz graničarskih časov

Foto i tekst: -Tiho-

Tečaj za pedagoge u Gradišću

Seminari o podučavanju narodopisa

Odsad će se svaki petak redovno najti u Sambotelu hrvatske odgojiteljice, učiteljice, učitelji iz Zalske, Željezne i Jursko-mošonsko-šopronske županije. Hrvatska državna samouprava je za pedagoge dotičnih regij pokrenula intenzivni tečaj s glavnom tematikom *Podučavanje hrvatskoga narodopisa*. U seriji stručnih

pohode muzejom, galerijama, izložbama. Među pozvanima predavači su pred svim: *Ernest Barić, Stjepan Blažetin, Šandor Horvat, Djuro Franković, Marija Silčanov-Kričković, Anica Torjanac i Djuro Šarošac*. Ovaj stručni profilirani program obuhvaća ukupno 60 ur, u terminu od 4. marčija sve do 31. maja svakom prilikom

Naše učiteljice ter odgojiteljice na prvom sastanku u Sambotelu

sastankov pohodnici će se moći spoznati s najnovijim riječima, izrazi hrvatskoga jezika, sa stvaralačtvom hrvatskih književnika, dostat će nadalje informacije s područja folkloristike, etimologije, etnologije, upoznat će najnoviju metodu podučavanja narodopisa, završebit će narodne igre, i projekt će na različite stručne peljane

Gradišćanske pedagoginje

(tajedno jedanput šest ur) u kom su ne samo predavanja nego i stručne ekskurzije, istraživanja ter razna praktična djela. Polaznici (ukupno ih je 17 iz trih županij) ove stručne izobrazbe u korist hrvatske kulture i povijesti na kraju usavršavanja će položiti i ispit ter dostaju svidočbu, a će i sami kvalificirati sadržaj i vrednost tečaja. Na prvi sastanak 4. marčija u prostoriju sambotelke Hrvatske manjinske samouprave još svi pedagogi nisu mogli dospiti i zavolj vremenih poteškoća, kako nije mogao iz istoga razloga doputovati u Gradišće ni predavač. Uza to dan nikako ni uzaludno potrošen jer peljačica ovoga programa Anica Torjanac je podrobnije informirala nazočne o konkretnim zamisli organizatora ovoga usavršavanja ter se je polag toga jur diskutiralo i o pojedini stručni pitanji.

Foto i tekst: - Tiho -

Najnovija dilema i rasprava

Greška ili grješka

Mjesec veljača u hrvatskoj kulturnoj javnosti, a također i ožujak u znaku je polemika oko hrvatskoga pravopisa pa i stanja hrvatskog jezika u Europskoj uniji, čijem što skorijem priključenju teži i Republika Hrvatska. U Europi se često pojavljuje tvrdnja o jednom jeziku hrvatskosrpskom, pogotovo u europskim zemljama gdje na nekim slavističkim studijima i u slavističkim krugovima ta dva jezika nisu razdvojena ni 15 godina nakon međunarodnoga priznanja Republike Hrvatske, dapače oni (jezici) tretiraju se na štetu hrvatskog jezika. Ipak, ono oko čega se ovih dana podijelila hrvatska jezikoslovna znanost i javnost upravo je pitanje hrvatskoga pravopisa. Gotovo da se ponavlja pravopisni rat iz 2000. i 2001. godine, piše hrvatski tisak, kada je izašao Anić-Silićev Pravopis. Mnogi su jezikoslovci ovih dana u tim raspravama i polemikama zaključili kako nema autorskoga pravopisa, već pravopis može biti samo hrvatski onaj iza kojeg stoji cijela hrvatska jezikoslovna znanost. Najnoviji pravopis oko kojeg se digla buka jest Hrvatski školski pravopis autora Stjepana Babića, Milana Mogušića i Sande Ham koji je u izdanju Školske knjige nedavno ugledao svjetlo dana, a po preporuci Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa preporuku za upotrebu u osnovnim i srednjim školama. Po tom pravopisu nećemo pisati *pogreška* nego *pogrješka*. Neću, nećemo nećemo pisati zajedno, nego odvojeno *ne ću* ... Kako kaže za hrvatski tisak jedan od autora Sanda Ham: „... svako novo izdanje pravopisa podigne podosta medijske prašine i izazove reakciju javnosti jer je pravopisno pitanje u Hrvatskoj politizirano još od Novosadskog dogovora. Pravopis je očito bio sredstvo političkog pritiska na Hrvatsku i način da se provede unitaristička jezična politika. Od toga je doba pravopisno pitanje osjetljivo“.

U školskoj upotrebi u Hrvatskoj već je desetak godina pravopis autorskog trojca Babić-Finka-Mogušić. No taj pravopis iza svakoga svog izdanja (bilo ih je osam) obogaćivao se novim primjerima, autori ga neprestano usavršavaju i dodaju mu nove primjere. Pravopis je stoga iz godine u godinu postajao sve bolji, ali i veći (deblji), stoga se ukazala potreba za jednostavnim školskim pravopisom, bolje rečeno priručnikom koji će biti dostupan učenicima od 5 razreda osnovne škole do 4 razreda srednje škole. Tako je nastao Hrvatski školski pravopis „kojemu je podloga bila veliki pravopis autorskog trojca Babić-Mogušić-Finka, i to u smislu normativnih rješenja, dok je sve ostalo različito. Vjerno se prati osmo izdanje narečenoga pravopisa, izbačeni su ekavizmi i u njemu uopće nema dvostrukosti, koja je postojala u pravopisu Babić-Finka-Mogušić, jer su nakon Novosadskog dogovora u hrvatsku praksu uvedeni ekavski oblici, a stari tradicijski hrvatski oblici koji su se upotrebljavali do 1960. godine su s «je». Dvostrukost je bila i pisanje *t i d* ispred *c* (*podatci/podaci, napitci/napici*), potom rastavljeno i sastavljeno pisanje *neću/ne ću*. Glagoli *drhtati* i *dahtati* mogli su se pisati kao *drhćem/dršćem* i *dahćem/dašćem*, a glasovni je skup *-stn* u nekim tuđicama mogao ostati kao npr. *azbestni/azbesni*. Naime, riječ je o hrvatskim oblicima (*pogrješka, streljica, napitci, drhćem, ne ću*) uvriježenim u hrvatskoj pravopisnoj praksi do 1960. godine kada izlazi zloglasni Novosadski pravopis i prisilno se u škole uvode drugi oblici (*pogreška, napici, neću, streljica*)“ izjavljuje za hrvatski tisak Sanda Ham, te nastavlja: „troautorski smo se dogovorili kako u Hrvatskome školskom pravopisu neće biti dvostrukosti, one su uklonjene u korist hrvatskih oblika, naime, povjerenstvo za prosudbu Hrvatskoga školskog pravopisa inzistiralo je da ne bude dvostrukosti pa je Hrvatski školski pravopis tradicijski hrvatski i sasvim usuprot novosadskom i Anić-Silićevom (...) vratili smo se napokon onamo kamo bi hrvatski jezik stigao sam da nije bilo novosadskoga pravopisa“.

Tako ne misle jezikoslovci koji djeluju pri Odsjeku za hrvatski suvremeni jezik Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a tako ne misli ni Matica hrvatska koja piše svoj pravopis. Njegovo je pisanje povjerenom mladom timu stručnjaka na čelu s Ladom Badurinom. Mnogo pravopisa vodi k nepismenoj naciji, smatra Sanda Ham, te dodaje kako i Matičin pravopis nastaje na temelju iste koncepcije kao i njihov te ne vidi razloga njegove izrade. Zasad nijedan pravopis, osim Hrvatskoga školskog pravopisa, nema preporuku za upotrebu, zaključuje za hrvatski tisak Sanda Ham.

B. P. B.

Martinci

Natjecanje u kazivanju stihova i proze

U martinačkoj osnovnoj školi 17. veljače održano je natjecanje u kazivanju stihova i proze na hrvatskom jeziku. Nastavnica *Ljubica Kolar-Vuković* koja predaje hrvatski jezik i zadužena je za sva događanja oko njega, i ove je godine zajedno sa svojim kolegama, učiteljima i nastavnicima viših razreda pripremila četrdesetak učenika za sudjelovanje na školskom natjecanju. Već je poznato kako su martinački recitatori veoma vješiti, što se svake godine ponovno potvrđuje i njihovim sudjelovanjem na Županijskome natjecanju u kazivanju stihova na hrvatskom jeziku „Josip Gujaš Đuretin“ kao i na državnome natjecanju u kazivanju stihova na hrvatskom jeziku, na Croatiadi. Iz godine u godinu oni koji prate razvoj recitatora martinačke škole mogu uočiti i zapaziti male nadarene recitatore koji postaju pravi interpretatori i glumci, što potom dokazuju i svojim radom u dramskoj sekciji svoje škole i glumom na pozornici. Napomenimo kako dramsku sekciju također vodi nastavnica *Ljubica Kolar-Vuković*, jedna od ovogodišnjih dobitnica plakete Saveza Hrvata u Mađarskoj za osobit doprinos razvoju hrvatskoga školstva u Mađarskoj. Nakon ovoga malog, ali vjerujem potrebnog i informativnog otklona vratimo se temi našega napisa, a to je kazivanje stihova i proze. Stotinjak polaznika martinačke osnovne škole koja je u svome programu s početkom školske godine 2004./2005. prihvatila dvojezičnost kao svoj put i cilj, uživalo je zajedno sa svojim nastavnicima i ocjenjivačkim sudom, sastavljenim od učitelja i nastavnika na čijem je čelu bila ravnateljica *Ruža Hideg*, u bogatstvu i ljepoti hrvatske riječi. Recitali su se djeci omiljeni stihovi. Stihovi Gri-

gora Viteza, Ratka Zvrka, Božidara Prosenjaka, Stanislava Femenića, Marije Vargaj, martinačkog pjesnika Đuse Šimare Pužarova, i Stipana Blažetina.

Teško je bilo odabrati i proglasiti najbolje, jer svi su bili dobri. Ipak, ocjenjivački je sud nakon dugog vijećanja proglasio pobjednike u tri kategorije. Donosimo imena učenika koji su u svojim kategorijama osvojili prva mjesta. U kategoriji 1.-2. razreda najbolji je bio *Kristijan Gašparić*. U kategoriji 3.-4. razreda najbolji je bio *Žolt Čeri*. Kada smo već kod njegova imena, napomenimo kako je on već nekoliko godina učenik koji u svojim kategorijama osvaja uvjerljivo najbolje rezultate.

U kategoriji viših razreda prvo mjesto su podijelili *Melita Nevedel* i *Krištof Petrinović*. I ovim putem čestitamo svim sudionicima natjecanja u kazivanju stihova na postignutim rezultatima, i želimo im uspješne daljnje nastupe u bojama svoje škole i na županijskim i na državnim natjecanjima u kazivanju stihova i proze na hrvatskom jeziku.

B. P. B.

Najbolji martinački recitatori

Maskenbal u martinačkom vrtiću

Martinačke razglednice

Ako tko ovih tjedana pažljivo čita naš tjednik, naići će na velik broj napisa, fotografija i crtica o mnogobrojnim maskenbalima koji se održavaju u vrtićima i školama gdje se uči i hrvatski jezik. Ja sam također nedavno pisala o nekoliko takvih događaja pa i o školskome maskenbalu u Martinčima. Stoga sam se veoma obradovala pismu iz Martinaca i slikama koje nam je poslala Erika Sigečan-Kuštra kojoj i ovim putem u svoje osobno ime i ime uredništva Hrvatskoga glasnika najtoplije za-

hvaljujem na suradnji i pomoći koju mi/nam pruža u našem radu. Erika me obavještava o maskenbalu koji su mališani martinačkog vrtića održali u svom vrtiću 17. veljače. Voditeljica vrtića Vera Kovačević zajedno sa svojim djelatnicima potrudila se kako bi s pomoću roditelja i starih roditelja svi zajedno proveli jedan lijep i ugodan dan uz veselje i druženje. Nemojmo zaboraviti kako su upravo ovakve prilike kada djeca u predškolskim i školskim ustanovama slave svoje maskenbalove dobra prigoda za okupljanje djece svih dobi i za razgovor na materinskom jeziku. Tako je bilo i u Martinčima u ustanovi koja okuplja predškolsku i školsku djecu na čijem je čelu ravnateljica Ruža Hideg. Martinčani, škola i vrtić te mjesna samouprava, početkom 2004./2005. školske godine su se odlučili za dvojezičnost u svojoj sredini te su dvojezičnu nastavu (u prvom koraku) uveli u svoj dječji vrtić i u četiri niža razreda osnovne škole. Na samom početku suočeni s novim izazovima, uspješno im odolijevaju i nastoje naći optimalne putove i načine očuvanja i učenja materinskog jezika u sredini i naselju čiji su stanovnici umalo svi Hrvati. Ali o tome nekom drugom prilikom i u drugom napisu. Ovoga puta želimo zajedno s najmlađim Martinčima podijeliti dio šarene i vesele atmosfere s njihova maskenbala. Bilo je tamo različitih maski i odijela. Umalo su se svi mališani obukli. Njih su posjetili i njihovi prijatelji, učenici prvog i trećeg razreda osnovne škole te su ih najmlađi razveselili prigodnim programom. Potom su se pak svi skupa veselili uz slatke zalogaje i slatke napitke koje su za njih priredile njihove tete i mame.

B. P. B.

Razgovor s učiteljicom Marijom Prener-Doboczky

Učiteljica Marija Prener-Doboczky potječe iz Hrvatskog Židana; 1968. g. maturirala je u budimpeštanskoj Hrvatsko-srpskoj gimnaziji.

još i učiteljica Dragica Mandić, i stoga škola ne raspolaže s dovoljno hrvatskojezičnim odjelima. Zapravo postoje četiri odjela. Dakle od prvog

ditelji izjasne želju da im dijete uči hrvatski, zato postoje pravovjerne podloge, to više što i gradska većinska samouprava po učenicu i hrvatskog i

du trebalo bi poduzeti ozbiljnije korake, u čemu se očekuje i potpora gradske Hrvatske manjinske samouprave. Trebam istaknuti činjenicu da je naša samouprava glede svojih skromnih materijalnih sredstava uvijek bila u pomoći. Iako njezin godišnji proračun nije visok, godišnjim doprinosom većinske samouprave i državnim potporom on može iznositi preko milijun i pol forinti. Sve u svemu, bilo kada „zagusti“ ili ustreba, samouprava je uz nas i financijski nas maksimalno podupire.

Kako nam je poznato, vaša je škola zbratimljena s odgovorno-obrazovnom ustanovom u zagrebačkom okrugu Prečko.

– Taj u svakom pogledu uzajamni prijateljski pa i radni odnos, već zaživljava svoju šestu godinu. Susreti naših ustanova, odnosno učenika i nastavničkoga zbora, svake godine se ponavljaju, a svake druge pak mijenjaju. Mi odlazimo u matičnu državu na more, u više navrata, u Novi Vinodolski, ali smo boravili i na otoku Krku, na Punatu i Istri. Naravno, upoznali smo Zagreb, Rijeku i obišli čak i Plitvička jezera. Jednom nas je primila Nakladna kuća „Školska knjiga“, gdje su naša djeca u dar dobila mnogo knjiga. Ove godine dolazi red na nas. Nastojimo našim gostima pružiti ugodne trenutke boravka. Osim upoznavanja Budimpešte, nosimo ih na izlete diljem Mađarske, a da bi se uspostavljena prijateljstva što većma osnažila, smještamo ih kod učeničkih obitelji, a koristimo se mogućnostima obližnjeg šumskog odmarališta na Kovinskom Dunavcu. Na samom početku osmišljavanja tih veza, i kasnije, naša kolegica Eva Pastor u pogledu organizacije mnogo je učinila, ali od ove godine, zbog nesuglas-

Marija Prener-Doboczky s učenicima 2/A razreda

Nakon stjecanja diplome na Učiteljskoj školi u Baji, 1973. g., na poziv ravnatelja osnovne škole Stipana Sabovljevog godinu dana radi u Santovu. U Tukulji se zapošljava 1974. g., što znači 31 godinu neprekidno učiteljuje u istome mjestu, odnosno danas već u gradu Tukulji. Isprva je zajedno radila s kolegicom Dragicom Mandić, nešto kasnije s Vidovom Budišin, Danicom Sečujac i Evom Pastor. U tukuljskoj gradskoj osnovnoj školi u Aradskoj ulici, danas, pod ravnateljstvom, Miklósa Giczija, djeluje 60-ak učitelja i nastavnika, s oko 850 učenika. Stanovništvo grada iznosi umalo deset tisuća duša, Hrvata, Nijemaca i Mađara.

Koliko vas predaje hrvatski jezik?

– Osim mene jezik predaje

godišta, u nas svega u četiri razreda teče nastava hrvatskoga materinskog jezika. Prema raspodjeli, u 1. razredu 11, u 2. 18, u 3. 11, u 6. 12 učenika, što ukupno iznosi 48 polaznika. U tri niža razreda predajem ja, dok u 6. razredu Dragica Mandić. Obuka jezika teče normalno u rasporedu satnica. Uzgred rečeno – svatko zna zbog kakvih razloga – u školi se uče i strani jezici, njemački, dok u nekim razredima teče obuka i engleskog, među njima su i učenici koji uče hrvatski.

Kakav je odnos gradske samouprave prema učenju hrvatskog jezika?

– Prema postojećim ministarskim uredbama, mogućnosti postoje. Njima bi se mnogo ozbiljnije i više trebalo koristiti. Naime, ako se okupi 8 učenika, odnosno njihovi ro-

njemačkog jezika dobiva potporu, tzv. glavarinu. Osim toga, nema osobitih uočljivih potpora prema kojima bi djeca pa i samo mjesno hrvatsko stanovništvo osjećalo da postoji ikakva nakana za bilo kakvu podršku. Odnos hrvatskih roditelja prema materinskom jeziku nije loš. Naši su ljudi rasuti, stoga su i međusobne veze rjeđe. Na narodnosne priredbe rado dolaze, ali to nije tako često. U današnjem životu svatko juri za poslom. Slobodno mogu ustvrditi da svi oni roditelji koji su svjesni svoga rackohrvatskog podrijetla, identiteta, njihov je odnos hvalevrijedan i pozitivan ne samo prema našim narodnim plesovima, pjesmama i tamburama već i prema obučavanju jezika. Šteta što je takvih osoba sve manje. U tom pogle-

nosti s mjesnim predstavništvom, tražila je premještanje u drugu školu. Ostale smo nas dvije, Eva će nam jako nedostajati.

Osim školskih obveza, kakve slobodne aktivnosti postoje za djecu?

Prije Božića smo, primjerice radi, s pomoću jednog od revnih hrvatskih roditelja, Franje Čepelsigetija, upriličili dječji igrokaz o Betlehemu, koji nam je posudila odgovornica budimpeštanskog vrtića Dora Ispanović.

– Hvala Bogu, današnja djeca imaju bezbroj izbora da nakon školske nastave sudjeluju na raznim slobodnim aktivnostima. U nas je gradski Dom prosvjete kojim već desetljećima zdušno i stručno upravlja ravnatelj *Ladislav Halas*. Inače, ako treba zapjevati, zaplesati, zasvirati, u Tukulji ima mnogo Hrvata, ali ako treba nešto konkretno uraditi, založiti se za zajedničke zadatke, onda ih već nema u tolikom broju. Najvjerojatnije ta ravnodušnost je zbog preopterećenosti čovjeka 21. stoljeća. No, i osim rečenog, mi u školi – bar što se hrvatskih odjela tiče – iskorištavamo naše sate i u tome smjeru. Naime, učimo s djecom stihove naših pjesnika, pjesmice koje se vežu za godišnja doba, blagdane, nacionalne praznike pa i mjesne pučke običaje.

S manjom režijskom preinakom, uz božićne nabožne pjesme – dakako, na hrvatskom – djeca su, predstavljajući Josipa, Mariju, anđele, pastire i zvjezdice, svojim roditeljima, bakama, prijateljima i nastavnicima pružili veoma uspješnu priredbu koja je oduševila sve nazočne. Mislim da takve prigode u našoj školi do sada još nije bilo – rekla nam je na kraju razgovora učiteljica Marija Prener-Doboczky koja svaki dan do škole putuje 3-4 km, iz obližnjeg Szigethaloma (ili Silaja, kako su ga nekoć zvali Tukuljci i Hrvati u okolnim mjestima), a čiji su sinovi, 27-godišnji Josip i 25-godišnji Zoltan – kako s ponosom reče naša Židanka – „zagrijani“ Hrvati.

Razgovarao:
Marko Dekić

Kulturno-prosvjetno središte

(Razgovor s Ladislavom Gujašem,

Približava se kraju tehnička predaja Kulturno-prosvjetnoga središta i odmarališta Hrvata u Mađarskoj u Vlačićima na Pagu, koji je velik rezultat vrlo dobre suradnje Mađarske i Hrvatske, naše krovne organizacije Hrvatske državne samouprave te drugih ustanova, društava i osoba. Prema planovima svečana predaja objekta trebala bi biti početkom svibnja. Kako bi oko središta bilo sve sređeno do tog roka, HDS je raspisao natječaj za ravnatelja kulturno-prosvjetnoga središta. Na HDS-ovoj posljednjoj sjednici, 26. veljače, od trojice natjecatelja za ravnatelja je izabran *Ladislav Gujaš*, sada već bivši glavni urednik Hrvatskoga glasnika. O okolnostima javljanja i o njegovim planovima pitala sam ga na putu prema Serdahelu s posljednjega zajedničkog redakcijskog sastanka našega tjednika.

Sjećam se da si prije nekoliko godina rekao da je vrijedno mijenjati radno mjesto nakon 5-10 godina, jer čovjeku trebaju promjene da bi svoj svjetonazor razvijao. Jesi li zbog toga odlučio predati natječaj za voditelja kulturno-prosvjetnoga središta iako si nedavno bio izabran ponovno za glavnog urednika Hrvatskoga glasnika?

– Ponudila mi se mogućnost, a i osjećao sam potrebu za promjenom. Taj je posao za mene izazov i mislio sam da ću pokušati predati natječaj. Mislio sam i to da taj objekt bi trebao biti u rukama Hrvata, a ne nekoga sa strane. Palo mi je na pamet i to da ja stanujem u regiji najbližoj Jadranskom moru, možda odavde se može gibljivije raditi. Stanujem 410 km od mjesta, moglo bi se reći 3 – 3,5 sata do mjesta Vlačići.

Kako si pripremio natječaj? Jesi li tražio pomoć?

– Naravno da sam tražio pomoć. Polazna točka mi je

bila studija koja je obradila stavljanje objekta u pogon. Uzeo sam i truda da posjetim odmaralište, pogledao sam uvjete smještaja, potražio mjerodavne osobe koje imaju pravo odlučivanja, davanja dozvola ili na bilo koji način mogu potpomagati rad odmarališta. Nadležni ljudi su obećali pomoć u što bržem roku izdavanju dozvola. Informirao sam se o raznim pravnim mogućnostima, o uvjetima koji su potrebni za djelovanje takvog objekta. Pogledao sam sve mogućnosti iskorištavanja središta, počev od variranja broja smještaja do načina prehrane i raznih usluga. Unatoč raspisivanju natječaja koja je zatražila osobu sa stručnom spremom, po meni tu treba raditi menadžer koji dobro poznaje Hrvate u Mađarskoj, njihovu političku i društvenu pozadinu i raspoložive svezama iz Hrvatske.

To će biti drugačiji posao nego što si do sada radio.

– Da, ali ja taj posao nisam gledao kao ugostiteljski posao već kao organizator. Vidio sam da je to ustanova koja zahtijeva mnogo posla oko organiziranja sadržaja. Taj objekt neće biti hotel u klasičnome smislu, gosti neće boraviti tamo samo zato da se kupaju i sunčaju. Objekt mora ponuditi tematske sadržaje, to sam i naveo u natječaju. Tu ponajprije mislim na naše ljude, na našu djecu, ustanove itd. te na naše djelatnike, aktiviste koji rade na hrvatskom polju u Mađarskoj. Mogu se organizirati jezični, folklorni, glazbeni, informatički i eko tabori itd. Ti sadržaji mogli bi se organizirati na dva načina, tako da si gosti sami osiguraju programe sa stručnim voditeljima, a mogu zamisliti i to da ljetovalište osigura program ako će biti potražnje, no, naravno, onda te troškove treba uračunati. Mogu se organizirati konferencije, zasjedanja, semi-

u Vlačićima za naše ljude

voditeljem Kulturno-prosvjetnoga središta i odmarališta Hrvata u Mađarskoj)

nari ili treniranja športskih ekipa itd.

Može li nešto detaljnije reći o samom objektu?

– Odmaralište ima 100 smještaja: 35 dvoposteljnih soba s kupaonicom, 4 četveroposteljne i 2 šestoposteljne sobe (to su kao apartmani). Ima kuhinja, blagovaonica, učionica, društvena soba još i informatički kabinet, na dvorištu roštilj, okolica je zelena u odnosu na kameniti Pag, u susjedstvu je nogometno igralište, a pješčana plaža je blizu, 250-300 metara. U Vlačiće možemo stići s dvije strane, sa strane kontinenta Rijeka – Senj trajektom iz Novalje, odnosno cestom Zagreb – Zadar preko mosta.

Zna se već nešto i o cijeni?

– Prema našim računanjima smještaj za jednu noć za jednu osobu s tri obroka (doručak, ručak, večera) stalo bi oko 4000 forinti.

Kako ćeš započeti rad?

– Najprije Hrvatska državna samouprava mora osnovati tvrtku u Hrvatskoj s isključivim vlasništvom, to će biti društvo s ograničenom odgovornošću. Društvo će trebati održavati kulturno-prosvjetno središte i organizirati sadržaj. Ja ću biti ravnatelj d.o.o., osoba koja je odgovorna za cjelovito funkcioniranje središta. Na početku ću ja biti tzv. svaštar, ali, naravno, ne mogu ja sve obavljati. Trebat će osoba koja će na moru odgovarati za funkcioniranje objekta, dok ću ja organizirati goste ili programe. Trebat će i tehničko osoblje: kuhar, domar, konobari, kuhinjski pomoćnici i razni pomagači. Budući će središte moći raditi cijele godine, dio zaposlenih bismo uzeli za cijelu godinu (njih bi htio iz Mađarske, naravno Hrvate), a sezonske radnike bismo primili iz Hrvatske. Još se traže sposobni i voljni ljudi za razne poslove, oni koji

žele veći dio godine provesti na moru. Zasada ih tražim preko svojih poznanstava i veza.

Odmaralište je novo. Da bi se napunilo preko ljeta pa i tijekom cijele godine, treba napraviti vrlo dobru promidžbu. Na koji način?

– To je najvažniji zadatak, pa i najteži, jer funkcioniranje je dano, no goste treba nabavljati. Prvenstveni cilj je da u našem objektu borave naši ljudi, da tamo zajedno organiziramo programe, a ujedno da se i odmaraju. Prvi je korak da se obratim putem pisma svim našim ustanovama, samoupravama u kojem pismu ću ih izvijestiti pod kojim uvjetima se može boraviti u središtu, kako se može zatražiti smještaj, u kojem razdoblju i po kojoj cijeni. Zatim radimo na tome da se napravi prospekt na kojem će se predstaviti kulturno-prosvjetno središte s kraćim tekstovima o mogućnostima te fotografijama o samom objektu i mjestu. Hoće li se objekt napuniti našim ljudima, dakako imaju odgovornost i djelatnici naših ustanova, koji možda putem raznih natječaja mogu nabaviti novčane potpore za tabor, izlete, putovanja itd.

Središte mora započeti svojim radom za nekoliko mjeseci. Za to su potrebna i novčana sredstva. Kako će početak prebroditi d.o.o.?

– Početni je kapital osigurao HDS, pet milijuna forinti, tim materijalnim sredstvima će se pokriti i troškovi registracije d.o.o. i još razne pristojbe. U tom obliku ulaže samouprava, a u drugom obliku će se pojaviti kao zajam, jer prema računanjima ako objekt proradi, iz prihoda će se taj zajam vratiti. Početak će biti težak, ali ako objekt proradi doći će to na ništicu, a poslije treba raditi na tome da objekt održi sam sebe, zapravo to je osnovni cilj. Uspijemo li neka financijska

sredstva dobiti od nekih darovatelja, pokrovitelja, to će pomoći u tome da će gostima biti jeftinije, jer su troškovi objekta fiksni.

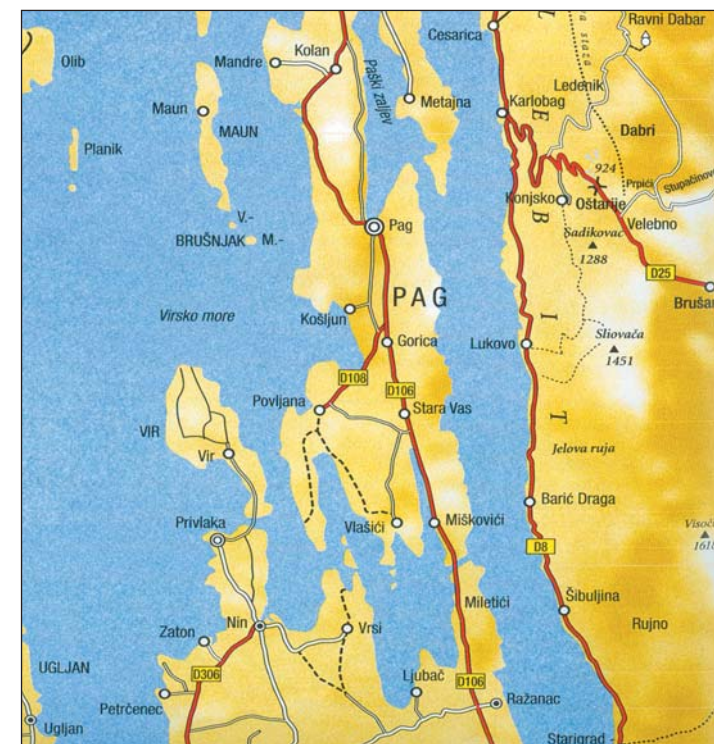
Je li si možda razmišljao o tome da zatražiš pomoć od nekih organizacija za ostvarenje raznih programa u središtu?

– Naravno da sam pomislio. Povezao sam se već s Maticom iseljenika i raspravljali smo o tome da zajedno organiziramo programe. Matica pomogne u tome da svoje neke postojeće sadržaje, programe održi u našem središtu, pa posredstvom njih taj objekt bi mogao biti otvoren za sve Hrvate u cijelome svijetu. Tu bi se mogli održavati i za njih jezični seminari, jezični tečajevi. Razgo-

varao sam i s načelnikom grada Paga, naime Vlačići općinski pripadaju tamo, koji je također ponudio pomoć. Oni imaju priredbe „Paško ljeto“ pa rado očekuju naše kulturne skupine, no nadam se da će se tijekom vremena uspostaviti još mnoge suradnje, organizirati zajednički programi u dobrobit Hrvata.

Hvala na razgovoru, na informacijama i želim ti mnogo uspjeha na novom poslu. Nadam se da uz mnoga putovanja između krajeva naše matice i Mađarske nećeš zaboraviti ni na Hrvatski glasnik i kadšto ćeš se javiti svojim napisima, pjesmama ili komentarima.

Razgovarala:
Beta

OBAVIJEST

Izvršujemo poštovane čitatelje da će Hrvatski glasnik od sada privremeno uređivati Uređivački odbor. Molimo poštovane čitatelje da ubuduće svoje članke, fotografije dostavljaju na adresu u Budimpešti. Bivšemu glavnom i odgovornom uredniku zahvaljujemo na dosadašnjem radu te mu želimo mnogo snage i dobro zdravlje u odgovornom radu.